

KOPIEC (87) *sb m*

o oraz e jasne.

sg *N* kopiec (11). ◇ *G* kopca (5), kopcu (1); -a : -u *SarnStat* (1 : 1). ◇ *D* kopcowi (1). ◇ *A* kopiec (1). ◇ *L* kopcu (4). ◇ *pl N* kopce (22); -e (15), -(e) (7). ◇ *G* kopców (18); -ów (13), -(o)w (5). ◇ *D* kopc(o)m (1). ◇ *A* kopce (21). ◇ *I* kopcami (1). ◇ *L* kopcach (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XIX w.

1. *Usypisko ziemi, wzniesienie, wzgórek, wyniosłość terenu; scopulus BartBydg, Mącz, Cn; colliculus Mącz (86) : BartBydg 139b; Mącz 59c [2 r.], 370a, 373d; DORÍprungus Iulianus [...] ciągnął dálej z ludem íwoim nad Świętą Rzeką/ gdzie nálażł Kopiec wyniosły w roskośnym położeniu zamkowi bárdzo przyśtoyny StryjKron 81, 81, 115.*

W porównaniu (1): Meta lactis, id est caseus ad morem metae, hoc est pyramidalis figurae factus, Tákiey formy fér yáko kopce bywáya/ wyfoki konczyły fér. Mącz 219b.

a. *Usypisko, wzniesienie jako znak graniczny; granica, miedza; terminus Mącz, Calep, Cn; meta, terminalis lapis Mącz, Cn; gades BartBydg; finis Calag; (finalis) lapis, limes, scopelus Cn (74) : BartBydg 62b, 63; ZapWar 1532 nr 2438; UstPraw Iv [2 r.]; Terminalis lapis, Grániczny kámień/ to yeft kopiec. Mącz 450b; Prot B4v; Calep 1057a; KTO trzy kopce pokaże/ iuz go dopuścziá do dowodu: tákże víazdy znáki ná kłztałt kopców SarnStat 472; KTóryby Stároftá rozfypał gránice/ áby ie powinien był wfytać [...] y máia bydz trzymáne mocnie/ wedle kopcu SarnStat 844, 456 [2 r.], 465, 471, 471 żp, 472 [2 r.], 1176.*

W połączeniach szeregowych (2): które znáki y ściánę ftará ábo kopce miánowałby ná pozwie SarnStat 472, 1176.

Zwroty: »kopce rozrzucić, rozsypać; kopce rozrzucone; rozsypanie kopcow« = scopulos disicere; scopuli disiecti JanStat (2 : 1; 1; 1): O Rozfypániu Kopcow Vítawy Práwa Polkiego. UstPraw I, Iv; Kto kopcé rozrzuci, iáką winą ma bydz karan SarnStat 471; á od inych kopców rozrzuconych y znáków którychkolwiek gránicznych fkáżonych y popfówánych/ po dwánaście grofzy ma záplácić. SarnStat 471, 471.

»kopce (u)sypać (a. suć); kopce mają być (a. byłyby, a. będą) (u)sypane; (u)sypanie kopcow« = determinare terminos pangere a. statuere Mącz; gades limitare, scopulos sipare JanStat [szyk zmienny] (9; 7; 7): Iefliby kto kopce ná czyiem wfytał nie vrzędnie/ tháki też pozwánemu álbo powodowi winy od narożnego kopcá trzy grzywny UstPraw Iv, I, Iv; Terminos statuere, Gránice/ kopce wfytać ográniczić. Mącz 412c, 275c, 450b; Grentzen. Grániczyć. Suć. Kopce. Terminare fines. Calag 256a; tedy tám máia bydz czynioné gránice y kopce nowe wfypané SarnStat 472; Stároftá ták iáko y ízláchćic nie ma mieć węcýy pocztu/ iedno trzydzieści ófób [...] dla vkazánia znáków y fypánia kopców. SarnStat 846, 233, 465, 468, 472 [2 r.], 473 [2 r.] (16).

Wyrażenia: »kopiec graniczny« (1): Kopce Grániczne SarnStat 1309.

»kopiec narożny« = scopulus acialis JanStat [szyk 4 : 3] (7): Máia też być y infzy fáfiedzi półtronni pozwáni/ ktorzychby też dzyedziny ku kopcom narożnym álbo pobocznym przyległy UstPraw I, I, Iv [2 r.]; IEFli kto kopcé [!] [...] gwałtownie fkázi: tákowy gwałtownik od káždého kopcá narożného ma pláćić ftronie przeciwko fobie czyniącéy trzy grzywny piéniędzy pófpolitych SarnStat 471, 465, 467.

»kopiec ziemie« (1): gdy nas álbo vrząd nález powiedzie/ y gránice będą fypáné/ y kopce ziemie [scopulos de terra JanStat 417]/ y inné znáki grániczne czynioné SarnStat 1247.

Szeregi: »(nie) granica, (i, albo, ani) kopiec« = *terminus et gades JanStat* [szyk 14 : 4] (18): *UstPraw* I; Podkomorzym może być zwan/ który gránic y kopców obyczáye y záchowánie y práwá wie. *Mącz* 317c, 38b, 219b, 412c, 450b; áni gránic áni kopców w niwczym nie każemy vmnieyźzác *SarnStat* 1119, 472 [3 r.], 473 [2 r.], 1176 [4 r.], 1177, 1247.

»kopiec, (a(1)bo, i, a) znak (graniczny)« = *scopulus et signum (metale) JanStat* [szyk 14 : 4] (18): Gdyby kto kopce rozlępał albo iakie inŝe znáki grániczne pokázil/ táki temu ktoby go pozwał przepada od káždego kopcá álbo znáku naroźnego trzy grzywny/ á od inŝych znáków od káždego z nich wiárdunek/ á kthemu ten co kopce álbo znáki pokázi/ ma Podkomorzege zwieść ku wŝypániu kopcow y vczynieniu znáków fkázonych *UstPraw* Iv, Iv; Též kóždému obywatelowi nálezemu/ któryby proŝil gránic z dobry nálezemi Królewŝkiemi/ będzimy ie powinni dáć/ odgrániczáiac máiętność iego znáki y kopcmi zwykłými *SarnStat* 1055, 464 [2 r.], 465, 471 [2 r.], 472, 473 (13). [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]

W przen (2) : Niewiem co to zá kopce dobrym vczynkom zámierzacie/ ktorych Piŝmo Boże nie zámierza. *WujJud* 106v.

Zwrot: »kopce rozsypać« (1): Chorázy nie wdaiác się wdalsze deliberatye, Mieszczanina vniego wpokoju wziác a do więzienia wrzucic kazał, y tak Kopce rozsypali tak iz przyiazni znowu niemalz coby woko skryc *ActReg* 155.

b. *Uspisko jako umocnienie obronne; szaniec; insula Mącz; agger, brachium, vallum, vallus Cn* (3) : Kopcze bitwy w węgrzech. *MiechGlab* **2; *Insulae etiam dicuntur, Twierdze/ kopce álbo dóm ofobliwy od drugich domów. Mącz* 171c.

Szereg: »kopiec i przekop« (1): Także Tatarzy [...] przeprawili fie na drugą stronę, y położyli oboż miedzi Strigoniem á miedzi Laurinem/ gdzież iefzcze fą kopcze y przekopy znamię ich położenia *MiechGlab* 16.

2. *Kupa, stos, wielka ilość czegoś* (1) : *Cumulus, summitas et coacervatio aliquorum, kopyecz BartBydg* 38b.

Synonimy: **1.a.** *granica, miedza, ujazd, znak*; **b.** *szańc, wał*; **2.** *gora, gromada, kupa.*

Cf **KOPA**